Skatteplaneringen i praktiken

Av fil dr Bertel Nathhorst och direktör Christer Jarenius

Inledning

Den som önskar minimera sin skatt enligt de nya reglerna för realisationsvinstbeskattning av aktier, fondandelar, etc står inför betydande beräkningsproblem. Alla intresserade torde i dag känna till hur verkligt svårt det ibland är att beräkna korrekta anskaffningsvärden. Få vet, att beräkningsproblemen i allmänhet är ännu större, när man vid flera försäljningar under beskattningsåret vill deklarera på bästa sätt. Dessa senare beräkningsproblem är i själva verket så betydande, att en skatteplanering värd namnet oftast är omöjlig utan hjälp av dator.

Förmånligaste anskaffningsvärde

Låt oss emellertid börja med det relativt lättare och se hur man beräknar förmånligast möjliga (d v s högsta möjliga) anskaffningsvärde för en aktie.

Man börjar med alla aktier i ett bolag och tar reda på deras ursprungliga anskaffningsvärde. Vanligen får man då olika grupper: 10 stycken köpta 5 maj 1967 till 150:—, 20 stycken köpta 1 december 1972 till 180:—, o s v.

För de aktier som man inte har något bestämt anskaffningsvärde kan man göra en uppskattning men enligt en försiktighetsprincip. 50 aktier köpta i början av 1960-talet får man således ta upp till den lägsta avslutskursen under perioden.

När anskaffningsvärdena på ett eller annat vis sålunda är fastställda räknar man om dem till anskaffningsvärdet per den sista december 1975. Man får då ta hänsyn dels till de emissioner som kan ha skett mellan inköpet och sista december 1975, dels till de försäljningar som kan ha gjorts. (Hur man därvid går tillväga, skall vi utförligt redogöra för längre fram när vi diskuterar försäljningar.)

När denna omräkning av anskaffningsvärdena är gjord ser man efter vilka aktier som inköpts senast den 1 april 1971. För dessa aktier gör man en jämförelse med deklarationsvärdet för aktien den sista december 1975. Var aktien börsnoterad 1 april 1971 jämför man med 2/3 av deklarationsvärdet. Var aktien inte börsnoterad 1 april 1971 jämför man med 3/4 av deklarationskursen.

I båda fallen gäller, att när jämförelsevärdet är högre, låter man jämförelsevärdet ersätta det verkliga anskaffningsvärdet. Detta får ske för en aktie i taget, vilket innebär, att jag har rätt att låta jämförelsevärdet ersätta anskaffningsvärdet för några aktier, som jag innehade den 1 april 1971, men inte för andra.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Efter att sålunda ha valt mellan anskaffningsvärde och jämförelsevärde per den 31 december 1975 fortsätter man omräkningen av anskaffningsvärdet med hänsyn till emissioner och försäljningar fram till den tidpunkt då man har gjort eller överväger att göra sin första försäljning av aktien i fråga enligt de nya reglerna.

Vid detta tillfälle lägger man ihop alla aktier som innehafts två år eller mera. Sådana aktier kallas äldre aktier. Mellan dem görs ingen åtskillnad och deras anskaffningsvärde är det genomsnittliga anskaffningsvärdet för samtliga äldre aktier.

Är aktien börsnoterad kan man beträffande äldre aktier i stället för det genomsnittliga anskaffningsvärdet använda hälften av aktiernas försäljningspris. Detta förfaringssätt blir inte alltid godkänt och bör därför utnyttjas med viss försiktighet, när man har yngre aktier att kvitta med som ger nästan lika gott resultat.

För att få förmånligast möjliga anskaffningsvärde bör man alltså systematiskt gå igenom följande punkter:

1. Ta alla aktier i ett bolag.
2. Ta reda på aktiernas ursprungliga anskaffningsvärde.
3. Räkna om ursprungliga anskaffningsvärdet fram till sista december 1975.
4. Ta det högsta av anskaffningsvärdet och jämförelsevärdet med deklarationskursen sista december 1975 för de aktier som inköpts senast 1 april 1971.
5. Räkna om högsta värdet fram till aktuell planerings- eller deklarationstidpunkt.
6. För samman alla äldre aktier till en gemensam grupp.
7. När det gäller äldre börsnoterade aktier:
   Jämför anskaffningsvärdet med halva försäljningspriset. Om det senare är högre kan man överväga att använda det som anskaffningsvärde.

Principen om lägsta möjliga realisationsvinst

När man på ovan angivet sätt fått fram det förmånligaste anskaffningsvärdet för aktierna är grunden lagd för slutmålet: att deklarera lägsta möjliga realisationsvinst. Eftersom man enligt de nya reglerna får dra av realisationsförlust, som man inte kunnat dra av vid det ursprungliga deklarationstillfället under något av de närmast följande sex åren, betyder principen lägsta möjliga reavinst i praktiken nästan alltid högsta möjliga reaförlust, så snart man överhuvudtaget kan få ihop någon sådan.

Låt oss titta på följande situation. Under beskattningsåret har 10 aktier i ett bolag sålts till netto 100:— per styck. Vid beskattningsårets början hade vi tre olika ingående stockar alla inköpta föregående år och alla således yngre aktier under hela beskattningsåret. 10 aktier hade köpts för 100:—, 10 för 110:— och 10 för 90:—.

Eftersom aktier betraktas som s k fungibla tillgångar behöver vi inte i vår

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

deklaration ta hänsyn till vilka aktier som fysiskt verkligen sålts. Vi har alltså full frihet att välja att beräkna försäljningen mot vilka ingående aktier som helst.

För att förenkla framställningen kommer vi hädanefter att presentera alla köp först i en grupp för sig och alla försäljningar därefter i en grupp för sig. Det aktuella exemplet får då följande utseende:

Köp

76-01-10	10 st	100:—/styck
76-02-15	10 st	110:—/styck
76-09-20	10 st	90:—/styck

Försäljning

77-06-20	10 st	100:—/styck

Vi ser att vi i detta fall i huvudsak kan deklarera på tre olika sätt.

Deklaration 1

Sålt 77-06-20	10 aktier	à 100:—	=	1 000:—
Köpt 76-01-10	10 aktier	à 100:—	=	1 000:—
Reavinst				0:—

Deklaration 2

Sålt 77-06-20	10 aktier	à 100:—	=	1 000:—
Köpt 76-02-15	10 aktier	à 110:—	=	1 100:—
Reaförlust				100:—

Deklaration 3

Sålt 77-06-20	10 aktier	à 100:—	=	1 000:—
Köpt 76-09-20	10 aktier	à 90:—	=	900:—
Reavinst				100:—

Av dessa tre möjligheter är deklaration 3 sämst, eftersom den ger oss den högsta reavinsten (100:—). Deklaration 1 ger oss varken reavinst eller reaförlust. Om vi inte hade haft rätt att spara reaförlusten, och om detta var den enda aktieförsäljning vi hade gjort under beskattningsåret, skulle deklaration 1 vara den bästa möjliga. Nu har vi rätt att spara reaförluster, och därför är deklaration 2 med sin reaförlust om 100:— bäst.

Hur kommer detta sig? Jo, om vi ser på framtiden, kan i princip tre ting hända. Vi kan sälja resten av aktierna till högre kurs än vi sålde till 77-06-20, till lika hög eller till lägre kurs.

Situation 1, högre kurs

Köp

76-01-10	10 st	100:—/styck
76-02-15	10 st	110:—/styck
76-09-20	10 st	90:—/styck

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Försäljning

78-01-09 ..... 20 st 110:—/styck

När vi skall deklarera försäljningen 78-01-09, spelar det naturligtvis stor roll, vad vi deklarerade förra gången. Om vi förra gången valde deklaration 1 har vi inte längre kvar några aktier köpta 76-01-10. Valde vi i stället deklaration 2, har vi inte längre kvar några aktier köpta 76-02-15, o s v.

Om vi systematiserar litet får vi följande bild (där reavinst betecknas med + och reaförlust med —):

	1977	1978	Summa
Deklaration 1	0:—	+ 200:—	+ 200:—
Deklaration 2	— 100:—	+ 300:—	+ 200:—
Deklaration 3	+ 100:—	+ 100:—	+ 200:—

Av exemplet ser vi, att när kursen går uppåt så mycket som till 110:— och däröver, blir den slutliga reavinstbeskattningen densamma, oberoende av vilken deklaration vi valde första året. Deklaration 3 är dock sämre än de övriga, eftersom skatten på 100:— reavinst här måste betalas ett år tidigare.

Situation 2, oförändrad kurs

Köp

Som tidigare

Försäljning

78-01-09 ..... 20 st 100:—/styck

Vi systematiserar som tidigare och får

	1977	1978	Summa
Deklaration 1	0:—	0:—	0:—
Deklaration 2	— 100:—	+ 100:—	0:—
Deklaration 3	+ 100:—	— 100:—	0:—

Det ser kanske ut, som om vi åter skulle få samma slutliga reavinstbeskattning, oberoende av vilken deklaration vi valde förra gången. Detta är emellertid inte riktigt. Deklaration 1 och 2 ger samma slutliga reabeskattning, men deklaration 3 är annorlunda. Här måste vi för år 1977 betala skatten på 100:— reavinst. Denna skatt får vi aldrig tillbaka. I stället får vi en reaförlust om 100:— som vi kanske, kanske inte, kommer att kunna dra av mot en framtida reavinst.

Situation 3, lägre kurs

Köp

Som tidigare

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Försäljning

78-01-09	20 st	90:—/styck

Vi systematiserar som tidigare och får

	1977	1978	Summa
Deklaration 1	0:—	— 200:—	— 200:—
Deklaration 2	— 100:—	— 100:—	— 200:—
Deklaration 3	+ 100:—	— 300:—	— 200:—

Situation 3 ger samma resultat som situation 2. Deklaration 1 och 2 ger samma slutliga reavinstbeskattning. Deklaration 3 ger däremot ett sämre resultat på samma sätt som tidigare.

Så här långt förefaller deklarationerna 1 och 2 helt likvärdiga. Det är de också — så här långt. Men det tillkommer en faktor, som förändrar bilden, nämligen skillnaden i reavinstbeskattning mellan äldre och yngre aktier.

Försäljning av äldre och yngre aktier

Enligt de nya reglerna måste alla äldre aktier, d v s aktier som innehafts två år eller längre, betraktas som en enhetlig grupp med ett gemensamt genomsnittligt anskaffningspris. Om en försäljning sker 1977 kan vi inte välja mellan följande två

Köp

73-04-15	10 st	100:—/styck
74-06-12	10 st	110:—/styck

Vi måste i stället lägga ihop dem och ge dem ett gemensamt genomsnittligt anskaffningsvärde

Köp

Äldre	20 st	105:—/styck

Yngre aktier får vi däremot inte lägga ihop utan måste behandla var för sig. Detta är emellertid ingen nackdel för den skattskyldige.

Att vi på detta sätt måste lägga ihop alla äldre aktier men inte de yngre, är en väsentlig anledning till att det har betydelse hur vi deklarerar. En annan viktig anledning är, att beskattningen vid försäljningen av äldre och yngre aktier är olika. Vid försäljning av äldre aktier tar man upp 40 % av vinsten respektive förlusten. Vid försäljning av yngre aktier tar man upp 100 %.

Vi tar några exempel:

Köp

Äldre	20 st	100:—/styck
76-04-20	10 st	100:—/styck

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Försäljning

77-05-15 ..... 10 st 110:—/styck

Vi har då i huvudsak två möjligheter att deklarera.

Deklaration 1

Sålt 77-05-15	10 aktier à 110:—	=	1 100:—
Köpt äldre	10 aktier à 100:—	=	1 000:—
	Reavinst 40 %		40:—

Deklaration 2

Sålt 77-05-15	10 aktier à 110:—	=	1 100:—
Köpt 76-04-20	10 aktier à 100:—	=	1 000:—
	Reavinst 100 %		100:—

Enligt vår princip om lägsta möjliga realisationsvinst väljer vi deklaration 1. Lägg märke till, att om vi ett år senare säljer samtliga 20 kvarstående aktier till 110:— uppstår följande situation:

Köp

Äldre ..... 20 st 100:—/styck

Försäljning

78-05-15 ..... 20 st 110:—/styck

Antingen vi förut valde deklaration 1 eller deklaration 2 är samtliga 20 aktier vid det senare försäljningstillfället äldre. (Mellan 76-04-20 och 78-05-15 har minst två år gått.) Den slutliga reavinsten blir därför följande:

	1977	1978	Summa
Deklaration 1	40:—	80:—	120:—
Deklaration 2	100:—	80:—	180:—

Som synes är deklaration 1 vida att föredra. Om vi i stället för reavinst har förlust, uppstår följande situation:

Köp

Äldre ..... 20 st 100:—/styck

76-04-20 ..... 10 st 100:—/styck

Försäljning

77-05-15 ..... 10 st 90:—/styck

Vi har som i det förra exemplet i huvudsak två deklarationsmöjligheter:

Deklaration 1

Sålt 77-05-15	10 st aktier à 90:—	=	900:—
Köpt äldre	10 st aktier à 100:—	=	1 000:—
	Reaförlust 40 %		40:—

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Deklaration 2

Sålt 77-05-15	10 aktier à	90:— =	900:—
Köpt 76-04-20	10 aktier à	100:— =	1 000:—
	Reaförlust 100 %		100:—

Enligt principen om lägsta möjliga realisationsvinst väljer vi deklaration 2, som ger oss den största realisationsförlusten. Säljer vi ett år senare de kvarvarande aktierna för 90:—/styck får vi:

Köp

Äldre	20 st	100:—/styck

Försäljning

78-05-15	20 st	90:—/styck

Oberoende av om vi tidigare deklarerat enligt 1 eller 2 är samtliga aktier vid det senare försäljningstillfället äldre. Den slutliga reaförlusten blir följande:

	1977	1978	Summa
Deklaration 1	— 40:—	— 80:—	— 120:—
Deklaration 2	— 100:—	— 80:—	— 180:—

Vi ser sålunda, att det är det faktum, att yngre aktier kan övergå till att bli äldre och att beskattningen därmed ändras, som gör, att om man kan få fram en reaförlust, denna bör föredras framför 0:— i reavinst, även om förlusten inte kan utnyttjas samma år.

Vi får en illustration till riktigheten av detta resonemang, om vi går tillbaka till det exempel vi använde, när vi först diskuterade principen om lägsta möjliga realisationsvinst. Läget var följande:

Köp

76-01-10	10 st	100:—/styck
76-02-15	10 st	110:—/styck
76-09-20	10 st	90:—/styck

Försäljning

77-06-20	10 st	100:—/styck

Vi kan deklarera på tre olika sätt:

Deklaration 1

Sålt 77-06-20	10 aktier à	100:— =	1 000:—
Köpt 76-01-10	10 aktier à	100:— =	1 000:—
	Reavinst		0:—

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Deklaration 2

Sålt 77-06-20	10 aktier à	100:— =	1 000:—
Köpt 76-02-15	10 aktier à	110:— =	1 100:—
	Reaförlust		100:—

Deklaration 3

Sålt 77-06-20	10 aktier à	100:— =	1 000:—
Köpt 76-09-20	10 aktier à	90:— =	900:—
	Reavinst		100:—

Genom att sälja samtliga återstående 20 aktier 78-01-09 och variera kursen för dem uppåt, oförändrat och nedåt kunde vi genom att jämföra olika utfall konstatera, att deklaration 3 var sämst, men att det inte fanns någon praktisk skillnad mellan deklaration 1 och 2.

Vi skall nu ändra på förutsättningarna litet och se, varför deklaration 2 med sin reaförlust redan första året trots allt är att föredra. Vi skall som förut låta kursen gå uppåt, vara oförändrad och gå nedåt, men vi skall låta sälja alla de återstående 20 aktierna inte 78-01-09, då alla aktier fortfarande var yngre, utan i stället 79-01-09 då alla 20 aktierna är äldre.

Det första vi då lägger märke till är, att de nya reglerna om sammanläggning av alla äldre aktier till en gemensam grupp med ett genomsnittligt inköpspris leder till en ny genomsnittsberäkning, så snart en stock yngre aktier övergår till äldre och skall slås ihop med de redan existerande äldreaktierna. Detta är visserligen ingen svår beräkning att genomföra, men skall den genomföras många gånger, vilket är regel vid en skatteplaneringssituation, då man ju oftast har att ta hänsyn till olika alternativa utfall, blir den betungande.

Låt oss illustrera det sagda med

Situation 1, högre kurs

Köp

76-01-10	10 st	100:—/styck
76-02-15	10 st	110:—/styck
76-09-20	10 st	90:—/styck

Försäljning

79-01-09	20 st	110:—/styck

Det var på detta sätt vi beskrev situationen förra gången, då alla aktier var yngre. Vi kunde då förenkla det hela och rent allmänt säga, att om vi förut valt att använda deklaration 1, så hade vi inte längre kvar några aktier köpta 76-01-10, o s v.

Detta duger emellertid inte längre. Vi måste nu klargöra, att om vi förut använt deklaration 1, har vi nu en äldre grupp bestående av 10 aktier köpta

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

76-02-15 à 110:— + 10 aktier köpta 76-09-20 à 90:—, vilket gör 20 st äldre aktier med ett genomsnittspris av 100:—. Har vi i stället förut använt deklaration 2, har vi nu en äldre grupp bestående av 10 aktier köpta 76-01-10 à 100:— + 10 aktier köpta 76-09-20 à 90:—, vilket gör 20 st äldre aktier med ett genomsnittspris av 95:—, o s v.

Att i detalj följa alla dessa uträkningar är inte mödan värt, och vi går därför direkt till en sammanställning av resultatet.

	1977	1979	Summa
Deklaration 1	0:—	+ 80:—	+ 80:—
Deklaration 2	— 100:—	+ 120:—	+ 20:—
Deklaration 3	+ 100:—	+ 40:—	+ 140:—

Genom att skjuta upp 1978 års försäljning i ett år har vi i detta exempel minskat vår deklarerade reavinst på just denna transaktion med 60 %. Detta är den största vinsten.

Vi har dock möjlighet att göra en inte obetydlig ytterligare vinst genom att välja bästa möjliga deklaration redan för år 1977. Genom att följa principen om högsta möjliga realisationsförlust och föredra deklaration 2 framför deklaration 1 minskar vi i detta exempel vår slutliga skatt med 75 %. Jämfört med det sämsta alternativet, deklaration 3, minskar vi den slutliga skatten med drygt 85 % och betalar dessutom senare.

Liknande vinster står att få också i de övriga fallen, även om vinsterna här delvis är potentiella, d v s består av reaförluster som kan dras av endast mot realisationsvinster.

Situation 2, oförändrad kurs

Köp

Som tidigare

Försäljning

79-01-09	20 st	100:—/styck

Vi går som förut direkt på en sammanställning av slutresultatet.

	1977	1979	Summa
Deklaration 1	0:—	0:—	0:—
Deklaration 2	— 100:—	+ 40:—	— 60:—
Deklaration 3	+ 100:—	— 40:—	+ 60:—

Skillnaden mellan deklarationerna är som synes fortfarande betydande. Deklaration 1 ger ingen reavinst och därmed inte heller någon skatt, deklaration 3 ger reavinst och därmed skatt och deklaration 2 ger t o m totalt en skattemässig realisationsförlust.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Det förtjänar i detta sammanhang säkert att framhållas, att det verkliga realisationsresultatet (i löpande penningvärde) av hela aktieinnehavet i detta bolag, under de förutsättningar som ges i situation 2, är att vi varken gjort vinst eller förlust. Skillnaderna i skattemässigt resultat är sålunda enbart en teknisk fråga. Beroende på hur vi bär oss åt kan ett 0-resultat i detta fall skattemässigt förvandlas såväl till en skattepliktig vinst som till en avdragsgill förlust.

Också sjunkande kurser ger oss slutligen liknande skillnader mellan deklarationsmöjligheterna som tidigare.

Situation 3, lägre kurs

Köp

Som tidigare

Försäljning

79—01-09 ..... 20 st 90:—/styck

Slutresultatet blir:

	1977	1979	Summa
Deklaration 1	0:—	— 80:—	— 80:—
Deklaration 2	— 100:—	— 40:—	— 140:—
Deklaration 3	+ 100:—	— 120:—	— 20:—

Vi får samma resultat som tidigare. Deklaration 2 är klart att föredraga framför deklaration 1, som i sin tur alltjämt dock är ett bättre alternativ än deklaration 3.

Den väsentligaste lärdomen av situation 3 är dock en helt annan. Genom att vänta med försäljningen i ett år har vi i detta fall, då kurserna sjunkit i förhållande till inköpspriset, gjort en skattemässigt sämre affär. Vi har nämligen fått mindre realisationsförlustavdrag än vi annars skulle ha fått.

Principen att ta hem yngre reaförluster

Hittills har vi endast diskuterat skattesituationen i efterhand, d v s sedan köp och försäljningar redan skett. Det har redan visat sig, att det då kan föreligga stora skillnader mellan olika handlingssätt och mellan olika sätt att deklarera samma händelser.

Samtidigt har det blivit uppenbart, att ytterligare vinster borde kunna hämtas vid verklig skatteplanering, d v s vid försäljningar, där man tar särskild hänsyn till skatteutfallet. Många hävdar, att det är olämpligt att låta skattehänsyn dominera vid beslut om omplaceringar i aktieportföljen. Detta är säkert riktigt. Bedömningen av en akties framtida kursutveckling måste naturligtvis vara den avgörande ingrediensen i alla sunda placeringsbeslut. Härav får man emellertid inte låta sig lura att tro, att skattemässiga avgöran-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

den inte bör tillmätas stor och kanske avgörande betydelse i vissa speciella situationer. Detta gäller kanske särskilt placeringsbeslut på kortare sikt.

Låt oss ta fallet, att en aktie, som vi köpt på lång sikt, efter 23 månader står 20 % lägre än när vi köpte den. Vi anser fortfarande aktien vara en lämplig placering. Trots detta kan det vara mycket förnuftigt, att i en sådan situation sälja aktien för att omedelbart köpa tillbaka den till samma pris.

Säg att vi köpt aktien till 100:— och att den nu står i 80:—. (Vi bortser i det följande resonemanget helt från courtage- och stämpelkostnader, trots att de inte är helt obetydliga. Dessa kostnader för att sälja och köpa tillbaka är f n tillsammans minst 1,2 % och högre ändå om aktieposten är liten.) Om vi säljer till 80:— får vi en reaförlust om 20:— vilken vi i deklarationen får ta upp till 100 %. Vårt nya ingångsvärde blir 80:—. Skulle vi i framtiden sälja för 80:— eller lägre, har vår utbytestransaktion varit lyckad (men aktieaffären var usel). I stället för att endast få tillgodogöra oss 40 % av vår 20:—förlust, och detta först i någon kommande deklaration, får vi redan i nästa deklaration dra av 100 % av denna förlust.

Skulle kursen gå upp och vi säljer tidigast två år efter vårt nya inköpsdatum, har utbytesaffären åter varit lyckad. Tack vare att vi fått dra av reaförlust till 100 % och tar upp reavinsten till 40 % gör vi relativt sett en vinst oberoende av hur mycket kursen går upp.

Alternativ 1, köp till 100:—

Sälj	Köp	Reaförlust/ reavinst	40 % därav
90:—	100:—	— 10:—	— 4:—
100:—	100:—	0:—	0:—
130:—	100:—	+ 30:—	+ 12:—
200:—	100:—	+ 100:—	+ 40:—

Alternativ 2, köp till 100:—, utbyte till 80:—

Sälj	Köp	Reavinst	40 % av reavinst	Tidigare reaförlust	Summa
90:—	80:—	+ 10:—	+ 4:—	— 20:—	— 16:—
100:—	80:—	+ 20:—	+ 8:—	— 20:—	— 12:—
130:—	80:—	+ 50:—	+ 20:—	— 20:—	0:—
200:—	80:—	+ 120:—	+ 48:—	— 20:—	+ 28:—

Alternativ 2 bättre än alternativ 1

Sälj	större reaförlust	mindre reavinst
90:—	12:—	
100:—	12:—	
130:—		12:—
200:—		12:—

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Vinsten är alltså konstant, om vi anser att större reaförlust och mindre reavinst är likvärdiga, och kan bestämmas till 60 % av kursnedgången. Vid närmare eftertanke blir det självklart, varför så är fallet.

Men vi tar en risk också genom vår utbytesaffär. Skulle kursen gå upp över det ursprungliga inköpspriset, och vi samtidigt tvingas (eller vi skulle vid fritt val föredra) att sälja tidigare än två år efter det nya köpet, kan vi relativt sett göra betydande förluster.

Alternativ 1, köp till 100:—

Sälj	Köp	Reavinst	40 % därav
100:—	100:—	0:—	0:—
110:—	100:—	10:—	4:—
150:—	100:—	50:—	20:—
200:—	100:—	100:—	40:—

Alternativ 2, köp till 100:—, utbyte till 80:—

Sälj	Köp	Reavinst	Tidigare reaförlust	Summa
100:—	80:—	20:—	— 20:—	0:—
110:—	80:—	30:—	— 20:—	+ 10:—
150:—	80:—	70:—	— 20:—	+ 50:—
200:—	80:—	120:—	— 20:—	+ 100:—

Alternativ 1 bättre än alternativ 2

Sälj	Mindre reavinst
100:—	0:—
110:—	6:—
150:—	30:—
200:—	60:—

Som synes är den ytterligare reavinst vi blir tvungna att deklarera lika med 60 % av skillnaden mellan det slutliga försäljningspriset och det ursprungliga inköpspriset. Också här är det självklart, varför så måste bli fallet.

Principen att skjuta på yngre reavinster

Som framgått av det närmast föregående resonemanget, kan det vara stor skillnad mellan att sälja före och efter tvåårsdagen. Förut utnyttjade vi denna skillnad genom att ta hem våra reaförluster. Vi skall nu diskutera de olika möjliga konsekvenserna av att skjuta på våra reavinster.

I vårt nya exempel har vi åter för 23 månader sedan köpt en aktie för 100:—. Kursen har sedan dess gått upp och står f n i 150:—. Skulle vi sälja i dag, fick vi vid nästa deklarationstillfälle lov att ta upp en realisationsvinst om 50:—.

Skulle vi välja, att inte sälja i dag utan vänta en månad, kan kursen naturligtvis då som vanligt ha gått upp eller ned eller vara oförändrad.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

	Sälj	Köp	Reavinst	40 % därav	Alternativ reavinst	Mindre reavinst
Samma kurs..	150:—	100:—	50:—	20:—	50:—	30:—
Högre kurs...	160:—	100:—	60:—	24:—		
Lägre kurs ...	118:—	100:—	18:—	7:20		

Som synes blir vinsten (i form av mindre deklarerad reavinst) vid oförändrad kurs de självklara 60 %. Vid högre kurs gör man samma vinst + vinsten av kurshöjningen. Även detta är tämligen självklart.

Vad som i förstone förmodligen framstår som mer överraskande är skillnaden i behållning efter skatt vid kursfall. Den lägre kursen om 118:— i exemplet är inte vald på måfå. Vid 75 % marginalskatt är det faktiskt, vid i övrigt oförändrade förhållanden, mer lönsamt att vänta en månad och ta ett kursfall upp till 64 % av den tidigare reavinsten!

Sälj	Köp	Beskattad reavinst	Behållning därav vid 75 % marginalskatt	Obeskattad reavinst	Total behållning
150:—	100:—	50:—	12:50	0:—	12:50
118:—	100:—	7:20	1:80	10:80	12:60

Det som är av intresse är den totala behållningen efter skatt i de båda fallen. I det första fallet måste vi ta upp hela reavinsten till beskattning. Det som vi får behålla blir då hela reavinsten minus skatten. Om vi kallat reavinsten RV och vår marginalskattesats MSS får vi härav följande formel

Total behållning efter skatt = (1 — MSS) x RV

I det andra fallet behöver vi endast ta upp 40 % av reavinsten till beskattning. Det som vi får behålla efter skatt blir då dels hela den del av reavinsten som inte tas upp till beskattning, alltså 60 % av reavinsten, dels 40 % av reavinsten minus skatten. Om vi som förut kallar reavinsten för RV och marginalskattesatsen för MSS får vi i detta fall följande formel

Total behållning efter skatt = 0,6 x RV + 0,4 x (1 — MSS) x RV

Om MSS = 75 % får vi följande uträkning

0,6 x RV + 0,4 x (1 — 0,75) x RV =
0,6 x RV + 0,4 x 0,25 x RV =
0,6 x RV + 0,1 x RV =
0,7 x RV

Denna uträkning visar, att vår tidigare formel kan förenklas något:

Total behållning efter skatt = RV (0,6 + 0,4 (1 — MSS))

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Nu vill vi alltså veta, hur mycket kursen kan falla, medan vi väntar på att våra yngre aktier skall bli äldre, utan att vår slutliga totala behållning efter skatt minskar. Vi får då gå en omväg och först ta reda på hur mycket reavinst vi behöver vid den framtida försäljningen för att vår totala behållning efter skatt inte skall minska.

Om vi kallar den nuvarande reavinsten NRV, den sökta reavinsten SRV och vår marginalskattesats MSS, får vi följande jämförelse

$$SRV\,(0{,}6 + 0{,}4\,(1 - MSS)) = NRV\,(1 - MSS)$$

Ekvationen kan också skrivas så här

$$SRV = \frac{(1 - MSS)}{0{,}6 + 0{,}4\,(1 - MSS)} \times NRV$$

Om vi sätter MSS till 75 % får vi följande

$$SRV = \frac{0{,}25}{0{,}7} \times NRV$$

0,25 dividerat med 0,7 är ungefär lika med 0,357. Detta betyder, att vid 75 % marginalskatt kan jag nöja mig med en framtida verklig reavinst om endast 35,7 % av den nuvarande och ändå inte göra någon förlust efter skatt. Har jag köpt en aktie för 100:—, och den i dag står i 200:—, är min nuvarande reavinst 100:—. 35,7 % av 100:— är 35:70. Jag kan alltså nöja mig med en framtida kurs om 135:70. 135:70 av 200:— är lika med 67,85 %. I det aktuella fallet kan jag alltså nöja mig med ett kursfall upp till 32,15 %.

Det kan vara intressant att sätta in några andra marginalskattesatser och jämföra utfallet. Om MSS sättes till 85 % får vi

$$SRV = \frac{0{,}15}{0{,}66} \times NRV$$

0,15 dividerat med 0,66 är ungefär lika med 0,227. Vi kan alltså i detta fall nöja oss med 22,7 % av nuvarande reavinst. Med samma förutsättningar som tidigare kan vi sålunda nöja oss med en framtida kurs om 122:70. 122:70 är lika med 61,25 % av 200:—, och vi tål ett kursfall upp till 38,65 %.

Sätter vi däremot MSS till 50 % får vi

$$SRV = \frac{0{,}5}{0{,}8} \times NRV$$

0,5 dividerat med 0,8 är lika med 0,625. Nu måste vi alltså i framtiden få en

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

betydligt större del, 62,5 %, av nuvarande reavinst för att inte förlora på affären. Med samma förutsättningar som tidigare tål vi därför inte större kursfall än 18,75 %.

Vilken risk vi tar, om vi skjuter upp försäljningen av våra aktier, är alltså i högsta grad beroende av vår marginalskattesituation. Är marginalskattesatsen hög, är risken väsentligt mindre, än om den är låg.

Emissioner

Principerna för emissioner är enkla, även om beräkningarna kan bli besvärliga. Emissionen som sådan anses inte utgöra någon försäljning eller något köp. Den skall därför inte särskilt deklareras och föranleder ingen beskattning.

Däremot förändras ingångsvärdena per aktie. De aktier som emitteras anses nämligen förvärvade vid samma tillfälle som de aktier, hädanefter kallade moderaktier, som ger rätt till deltagande i emissionen. Beträffande fondemissioner är detta tämligen självklart, men samma regel används också vid nyemissioner. (Nyemission mot betalning i pengar kallas i den nya aktiebolagslagen kontantemission. Vi kommer därför i fortsättningen att använda denna term för sådana nyemissioner.) Skulle villkoren vara sådana, att en viss stock moderaktier ger upphov till delar av aktier, räknas kompletteringen till närmaste hel aktie som tillhörande den ursprungliga stocken.

Låt oss ta ett exempel:

10 st moderaktier 100:—/styck ..... = 1 000:—
fondemission 1:5 ger
10 st nya aktier + 10 st delbevis ..... = 1 000:—
när delbevisen löses in får vi
12 st nya aktier 83:33/styck ..... = 1 000:—

Fondemission leder sålunda till nya (och lägre) ingångsvärden för de nya aktierna. Sammanlagt har aktierna däremot samma ingångsvärde som förut. Detta är självklart. Vi har ju inte betalt mer än förut för dem.

Låt oss nu ta ett exempel där moderaktierna ger upphov till delar av aktier:

10 st moderaktier 100:—/styck ..... = 1 000:—
fondemission 1:4 ger
10 st nya aktier + 10 st delbevis ..... = 1 000:—
Vi köper in 2 delbevis à 30:— ..... = 60:—
vi får då
10 st nya aktier + 12 st delbevis ..... = 1 060:—
när delbevisen löses in får vi
13 st nya aktier 81:54/styck ..... = 1 060:—

Kompletteringsköpet av två delbevis leder till en ökning av det sammanlagda

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

ingångsvärdet med kostnaderna för kompletteringsköpet. Detta är naturligt. Vi har ju betalt just så mycket mer för den totala stocken.

Låt oss nu ta ett exempel på en kontantemission.

10 st moderaktier 100:—/styck..... = 1 000:—
kontantemission 1:5 för 75:— ger
10 st nya aktier + 10 st teckningsrätter..... = 1 000:—
Vi löser in teckningsrätterna mot två nya aktier à 75:— ..... = 150:—
Vi får då
12 st nya aktier 95:83/styck..... = 1 150:—

Kostnaden för inlösen av teckningsrätterna för att få nya aktier höjer givetvis det sammanlagda ingångsvärdet med samma belopp.

Det förekommer även kombinationer av fond- och kontantemissioner. Som vi ser av följande exempel ändrar detta inte principerna.

10 st moderaktier 100:—/styck..... = 1 000:—
fondemission 1:2 och kontantemission 1:5 för 75:— ger
10 nya aktier+ 10 delbevis + 10 teckningsrätter..... = 1 000:—
Vid inlösen av delbevisen får vi 5 nya aktier à 0:— ..... = 0:—
Vid inlösen av teckningsrätterna får vi 2 nya aktier à 75:—..... = 150:—
Vi får då
17 st nya aktier 67:65/styck..... = 1 150:—

Aktieuppdelning

Aktieuppdelning, som också kallas split, är formellt och reellt något helt annat än en fondemission. Från realisationsbeskattningssynpunkt kan emellertid aktieuppdelning och fondemission sägas vara identiska. Aktieuppdelningen leder i sig inte till någon beskattning och ingångsvärdet förändras exakt på samma sätt som vid en fondemission, som ger upphov till lika många nya aktier.

Exempel på split
10 st moderaktier 100:—/styck..... = 1 000:—
aktieuppdelning 2:1
vid utbytet av aktierna får vi
20 st nya aktier 50:—/styck..... = 1 000:—

Försäljning av delbevis

När vi säljer av delbevis istället för att lösa in dem mot nya aktier uppstår ett problem. Hur stor del av inköpsvärdet för moderaktierna skall anses höra till delbeviset?

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Lagen ger ingen vägledning, hur denna uträkning skall gå till, utan föreskriver helt allmänt att som inköpsvärde för delbevis och teckningsrätter tas så stor del av moderaktiens inköpsvärde som belöper på delbeviset och teckningsrätten.

Logiskt sett kan man, när det gäller delbevis, härvid förfara på två olika sätt. Båda dessa sätt är lika korrekta, och vi har full frihet att i varje givet läge välja det som passar oss bäst.

Det första sättet är att teoretiskt och utan hänsyn till dagskursen räkna ut hur stor del av inköpsvärdet som svarar mot delbeviset. En fondemission 1:2 innebär, att vi för en gammal moderaktie får 1 1/2 ny aktie. Teoretiskt är det då klart, att en nya aktie svarar mot 2/3 gammal aktie och ett delbevis mot 1/3 gammal aktie. Inköpsvärdet för ett delbevis är då 1/3 av moderaktiens inköpsvärde. Är villkoren 1:3, är inköpsvärdet för delbeviset 1/4 av moderaktiens inköpsvärde, o s v.

Det andra sättet är att proportionera delbevisets värde med hjälp av försäljningsdagens kurser för delbevis och nya aktier utan delbevis. Om vi kallar delbevisets kurs DBK, nya aktiens kurs NAK och moderaktiens inköpsvärde MAIV får vi följande formel

$$\frac{DBK}{DBK + NAK} \times MAIV$$

När ett delbevis säljs för mindre än sitt teoretiska värde, vilket ofta är fallet, lönar det sig för säljaren att använda sig av den teoretiska modellen i sin deklaration. Skillnaden är vanligen liten men kan dock uppgå till några procent, vilket när det gäller större poster, inte är helt betydelselöst.

Låt oss ta ett räkneexempel:

10 st moderaktier 100:—/styck	=	1 000:—
fondemission 1:2		
Sålt 10 st delbevis à 60:—	=	600:—
Kvar 10 st nya aktier à ?	=	?

Innan vi kan veta hur mycket de kvarvarande aktierna är värda, måste vi ta reda på, hur stor del av moderaktiernas inköpsvärde som gått bort med delbevisen. Det teoretiska tillvägagångssättet säger, att villkoren 1:2 innebär att 1/3 av moderaktiens värde löper på delbeviset.

Deklarationen blir då

Sålt 10 delbevis à 60:—	=	600:—
Köpt 10 "delbevis" à 1/3 av 100:—	=	333:30
Reavinst		266:70

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

och vårt nya ingångsvärde för de återstående aktierna blir
10 st nya aktier 66:67/styck ..... = 666:70

Märk att vi här gör en uträkning som bör sparas. Dessa nya ingångsvärden kan visserligen, efter försäljning av delbevis, rekonstrueras utan tillgång till den faktiska deklarationen, om vi nämligen använt oss av den teoretiska modellen. När det gäller försäljning av teckningsrätter, är detta emellertid inte möjligt, som vi strax skall se.

En liknande situation råder, när vi sålt undan delar av ett innehav äldre aktier. Att vi på detta sätt måste spara kalkylerade, icke verkliga, värden mellan deklarationstillfällena är en av de betydande praktiska olägenheter som de nya reavinstreglerna har skapat för aktieägarna.

Försäljning av teckningsrätter

När det gäller försäljning av teckningsrätter, finns det likaledes två sätt att beräkna hur stor del av moderaktiens anskaffningsvärde, som skall hänföras till teckningsrätten. I båda fallen måste vi utgå från teckningsrättens försäljningskurs.

I det ena fallet tar vi inte hänsyn till den aktuella kursen för den nya aktien utan teckningsrätt. Vi räknar istället ut denna kurs teoretiskt. Om nyemissionen är 1:4 för 75:— och teckningsrättens försäljningskurs är 15:—, blir det teoretiska värdet för en ny aktie 4 x 15:— + 75:— = 135:—. Skulle villkoren istället ha varit 1:5, blir det teoretiska värdet för en ny aktie 5 x 15:— + 75:— = 150:—, o s v.

Om vi kallar teckningsrättens kurs på försäljningsdagen TRK, nya aktiens teoretiska kurs NATK och moderaktiens inköpsvärde MAIV får vi för denna beräkningsmetod följande formel:

$$\frac{TRK}{TRK + NATK} \times MAIV$$

I det andra fallet utgår vi från försäljningsdagens aktuella kurser. Kallar vi teckningsrättens kurs på försäljningsdagen TRK, nya aktiens kurs NAK och moderaktiens inköpsvärde MAIV blir formeln

$$\frac{TRK}{TRK + NAK} \times MAIV$$

Liksom när det gäller delbevis, är det förmånligast att använda sig av beräkningsmetoden med teoretisk kurs för den nya aktien, när teckningsrätten sålts till mindre belopp än dess teoretiska värde i förhållande till nya aktiens dagskurs.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Vi skall också här ta ett räkneexempel:

10 st moderaktier 100:—/styck	=	1 000:—
kontantemission 1:4 för 75:—		
Sålt 10 st teckningsrätter à 20:—	=	200:—
Kvar 10 st nya aktier à ?	=	?:—

Som förut måste vi först räkna ut hur stor del av moderaktiens inköpsvärde som gått bort med teckningsrätterna. Teckningsrättens försäljningskurs var 20:—, 4 teckningsrätter + 75:— ger en ny aktie. Nya aktiens teoretiska värde är därför 4 × 20:— × 75:— = 155:—. Formeln ger

$$\frac{20}{20 + 155} \times 100 = 11{:}43$$

Teckningsrätternas del av moderaktiens inköpsvärde, som var 100:—, är alltså 11:43/styck. Deklarationen blir

Sålt 10 st teckningsrätter à 20:—	=	200:—
Köpt 10 st "teckningsrätter" à 11:43	=	114:30
Reavinst		85:72
Vårt nya ingångsvärde för de återstående aktierna blir därför		
10 nya aktier 88:57/styck	=	885:70

Märk, att det inte hade någon som helst betydelse för våra beräkningar, att teckningsrätterna i detta exempel inte gav upphov till ett helt antal aktier. 10 teckningsrätter med villkoret 1:4 ger 2 1/2 ny aktie, men detta påverkar inte alls den enskilda teckningsrättens del av moderaktiens inköpsvärde.

Emissioner med både delbevis och teckningsrätter

Ibland förekommer kombinerade fond- och nyemissioner. I dessa fall måste vi vid uträkningen ta hänsyn till de kombinerade villkoren. Det ger felaktiga resultat, d v s för höga ingångsvärden, att räkna delbevisen och teckningsrätterna var för sig.

Som tidigare kan vi gå på teoretiska kurser eller på försäljningsdagens kurser. Liksom förut är de teoretiska kurserna att föredra, när vi sålt under det teoretiska värdet. I de följande formlerna betecknar vi

delbevisets kurs på försäljningsdagen med	DBK
delbevisets teoretiska kurs med	DBTK
teckningsrättens kurs på försäljningsdagen med	TRK
teckningsrättens teoretiska kurs med	TRTK
nya aktiens kurs på försäljningsdagen med	NAK
nya aktiens teoretiska kurs med	NATK
moderaktiens inköpsvärde med	MAIV

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Delbevis, teoretiska kurser

$$\frac{\text{DBTK}}{\text{DBTK + TRTK + NATK}} \times \text{MAIV}$$

Delbevis, försäljningsdagens kurser

$$\frac{\text{DBK}}{\text{DBK + TRK + NAK}} \times \text{MAIV}$$

Teckningsrätt, teoretiska kurser

$$\frac{\text{TRK}}{\text{TRK + DBTK + NATK}} \times \text{MAIV}$$

Teckningsrätt, försäljningsdagens kurser

$$\frac{\text{TRK}}{\text{TRK + DBK + NAK}} \times \text{MAIV}$$

Sälja före eller efter inlösen av teckningsrätter?

Det finns, när det gäller nyemissioner (men inte när det gäller fondemissioner) vissa skattekonsekvenser, som man bör ta hänsyn till, om man avser att sälja den del av aktieinnehavet som nyemitteras. Som följande exempel demonstrerar, kan skillnaden i skatt mellan att sälja teckningsrätterna och att lösa in teckningsrätterna och därefter sälja de nyemitterade aktierna vara högst betydande.

10 st moderaktier 50:—/styck	=	500:—
Kontantemission 1:5 för 50:—		
a) sålt 10 teckningsrätter à 20:—	=	200:—
köpt 10 ”teckningsrätter” à 5:88	=	58:80
Reavinst		141:20
kvar 10 st nya aktier 44:12/styck	=	441:20
b) sålt 2 nya aktier à 150:—	=	300:—
köpt 2 nya aktier à 50:—	=	100:—
Reavinst		200:—
kvar 10 st nya aktier 50:—/styck	=	500:—

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

De båda alternativen a) och b) är helt jämförbara. En kurs om 20:— för teckningsrätten ger som teoretisk kurs för nya aktien 5 x 20:— + 50:— = 150:—. Skillnaden mellan de båda alternativen är därför uteslutande ett resultat av att vi i a) skjuter upp skatt genom att ta en större del av moderaktiernas anskaffningsvärde i anspråk än i b).

Detta konstaterande innebär i sin tur, att i de fall vi kan använda oss av schablonregeln (anskaffningskostnaden = 50 % av försäljningspriset), gör vi bestående skattevinster, eftersom vi då inte minskar något anskaffningsvärde. Om vi använder oss av schablonregeln i det aktuella exemplet, blir skillnaden procentuellt sett nästan dramatiskt stor mellan de båda alternativen.

a) sålt 10 teckningsrätter à 20:—	=	200:—
köpt 10 "teckningsrätter" à 10:—	=	100:—
Reavinst 40 %		40:—
b) sålt 2 nya aktier à 150:—	=	300:—
köpt 2 nya aktier à 75:—	=	150:—
Reavinst 40 %		60:—

När vi har gjort en vinst på våra aktier, är det således fördelaktigare under annars lika förhållanden att sälja teckningsrätterna och inte vänta på inlösen för att sedan sälja de nya aktierna. Har vi däremot gjort en förlust på våra aktier är förhållandet det rakt motsatta. Som framgår av följande exempel, kan det då löna sig att invänta inlösen av aktierna innan man säljer.

10 st moderaktier 100:—/styck ..... = 1 000:—
kontantemission 1:5 för 50:—

a) sålt 10 teckningsrätter à 5:—	=	50:—
köpt 10 "teckningsrätter" à 6:25	=	62:50
Reaförlust		12:50
kvar 10 st nya aktier 93:75/styck	=	937:50
b) sålt 2 nya aktier à 75:—	=	150:—
köpt 2 nya aktier à 91:67	=	183:34
Reaförlust		33:34
kvar 10 st nya aktier 91:66/styck	=	916:66

Principen om aktieekvivalenter

Aktier utgör, som förut nämnts, s k fungibla tillgångar. Man tar inte hänsyn till vilka aktier som fysiskt sålts, eftersom de alla har lika rätt i bolaget. Det borde därför från realisationssynpunkt inte möta något hinder, att vid

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

deklaration av försäljning av delbevis eller teckningsrätter sammanföra dem till aktieekvivalenter och deklarera dem som vilka andra aktier som helst.

Ett sådant deklarationssätt skulle i vissa situationer erbjuda fördelar. Låt oss betrakta följande exempel:

Köp

Äldre ..... 10 st moderaktier 100:—/styck = 1 000:—
76-01-15 ..... 10 st moderaktier 100:—/styck = 1 000:—
77-06-30 fondemission 1:2

Försäljning

77-07-15 ..... 20 st delbevis à 70:— = 1 400:—

Låt oss nu titta på de två möjliga deklarationssätten.

Deklaration 1, försäljning av delbevis

sålt 10 delbevis à 70:—	=	700:—
köpt 10 "delbevis" à 33:33	=	333:30
Reavinst 40 %		146:68
sålt 10 delbevis à 70:—	=	700:—
köpt 10 "delbevis" à 33:33	=	333:30
Reavinst 100 %		366:70
Total beskattningsbar reavinst		513:38
kvar äldre 10 st nya aktier 66:67/styck	=	666:70
76-01-15 10 st nya aktier 66:67/styck	=	666:70
	Summa =	1 333:40

Deklaration 2, försäljning av aktieekvivalenter

sålt 10 aktieekvivalenter à 140:—	=	1 400:—
köpt 10 nya aktier à 66:67	=	666:70
Reavinst 40 %		293:32
Total beskattningsbar reavinst		293:32
kvar äldre 5 st nya aktier 66:67/styck	=	333:30
76-01-15 15 st nya aktier 66:67/styck	=	1 000:—
	Summa =	1 333:30

Som synes ger deklaration 2 nästan hälften så stor skatt som deklaration 1. Skulle vi behålla resten av aktierna åtminstone till 78-01-15, övergår de yngre aktierna till att bli äldre, och vi kan under i övrigt lika omständigheter hävda, att skattevinsten är permanent och inte har kostat oss något.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Principen om aktieekvivalenter kan naturligtvis också användas vid försäljning av teckningsrätter och då utnyttjas på samma sätt som i exemplet ovan. Om vi i detta exempel behåller alla siffror men ersätter fondemissionen med en kontantemission 1:2 för 50:—, får vi följande två alternativa deklarationer:

Deklaration 1

sålt 10 teckningsrätter à 70:—	=	700:—
köpt 10 "teckningsrätter" à 26:92	=	269:20
Reavinst 40 %		172:32
sålt 10 teckningsrätter à 70:—	=	700:—
köpt 10 "teckningsrätter" à 26:92	=	269:20
Reavinst 100 %		430:80
Total beskattningsbar reavinst		603:12
kvar äldre 10 st nya aktier 73:08/styck	=	730:80
76-01-15 10 st nya aktier 73:08/styck	=	730:80
	Summa =	1 461:60

Deklaration 2

sålt 10 aktieekvivalenter à 140:—	=	1 400:—
köpt 10 nya aktier à 53:84	=	538:40
Reavinst 40 %		344:64
Total beskattningsbar reavinst	=	344:64
kvar äldre 5 st nya aktier 92:32/styck	=	461:60
76-01-15 15 st nya aktier 66:67/styck	=	1 000:—
	Summa =	1 461:60

Den procentuella effekten blir exakt densamma som i föregående exempel. Den beskattningsbara reavinsten i deklaration 1 är nästan dubbelt så stor som i deklaration 2.

I deklaration 2 har anskaffningskostnaden för de nya aktierna satts till två gånger teckningsrättens anskaffningskostnad för aktier i denna grupp. På samma sätt beräknades i föregående exempel i deklaration 2 anskaffningskostnaden till två gånger delbevisens anskaffningskostnad.

Detta måste vara ett fullt acceptabelt tillvägagångssätt, men man skulle, när det gäller teckningsrätter, kunna tänka sig ett annorlunda framräknat anskaffningsvärde. Man utgår då ifrån en tänkt inlösen av teckningsrätterna och justerar såväl säljkursen som anskaffningskostnaden i enlighet härmed.

Deklaration 2 skulle då i vårt exempel få följande utseende:

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

sålt 10 aktieekvivalenter à 190:—	= 1 900:—
köpt 10 nya aktier à 83:33	= 833:30
Reavinst 40 %	426:68
Total beskattningsbar reavinst	426:68
kvar äldre 5 st nya aktier 83:34/styck	= 416:70
76-01-15 15 st nya aktier 66:67/styck	= 1 000:—
Summa	= 1 416:70

Situationen är här i själva verket analog med den vi behandlade i föregående avsnitt, där vi diskuterade effekterna av att sälja före eller efter inlösen av teckningsrätter. Resultatet blir också detsamma. När vi gjort en vinst på aktierna, är det fördelaktigt att använda den förra metoden. När vi gjort en förlust, är däremot den senare att föredra. Båda metoderna är teoretiskt lika acceptabla, och vi har därför rätt att välja den som just då passar våra syften bäst.

Det är inte tillräckligt att räkna ut skattesituationen löpande under året.

Skatteplaneringen skulle självfallet väsentligt underlättas, om vi löpande under året för varje (verklig eller tänkt) försäljning kunde räkna ut förmånligaste deklarationssätt, och att vi sedan vid den verkliga deklarationen kunde lägga ihop våra tidigare uträkningar och då få bästa möjliga resultat. Följande enkla exempel visar emellertid, att om vi bär oss åt på det sättet, kan vi komma mycket långt från målet.

Situationen är följande:

Köp

äldre	100 st	200:—/styck
76-12-01	100 st	180:—/styck

Försäljning

77-08-05	150 st	180:—/styck
77-09-30	50 st	200:—/styck

Om vi räknar ut förmånligaste deklarationssätt vid försäljningstillfället 77-08-05 finner vi, att de äldre aktierna ger en realisationsförlust om 40 % av 20:—, alltså 8:— per styck. De yngre ger vid samma tillfälle varken reavinst eller reaförlust. Vi väljer därför att ha sålt 100 st av de äldre och 50 st av de yngre aktierna. Vid nästa försäljning 77-09-30 har vi då inget val. Alla de 50 kvarvarande aktierna är yngre. Skatten blir följande:

Deklaration 1, bästa möjliga deklarationssätt löpande under året

Sålt 77-08-05	100 aktier à 180:—	=	18 000:—
Köpt äldre	100 aktier à 200:—	=	20 000:—
	Reaförlust 40 %		— 800:—

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Sålt 77-08-05	50 aktier à 180:—	=	9 000:—
Köpt 76-12-01	50 aktier à 180:—	=	9 000:—
	Reavinst 100 %		0:—
Sålt 77-09-30	50 aktier à 200:—	=	10 000:—
Köpt 76-12-01	50 aktier à 180:—	=	9 000:—
	Reavinst 100 %		1 000:—
Somma total reavinst			200:—

Detta är emellertid ingalunda den bästa möjliga deklarationen. Den ser ut så här:

Deklaration 2, totalt bästa möjliga deklarationssätt

Sålt 77-08-05	50 aktier à 180:—	=	9 000:—
Köpt äldre	50 aktier à 200:—	=	10 000:—
	Reaförlust 40 %		— 400:—
Sålt 77-08-05	100 aktier à 180:—	=	18 000:—
Köpt 76-12-01	100 aktier à 180:—	=	18 000:—
	Reavinst 100 %		0:—
Sålt 77-09-30	50 aktier à 200:—	=	10 000:—
Köpt äldre	50 aktier à 200:—	=	10 000:—
	Reavinst 40 %		0:—
Summa total reaförlust			— 400:—

I löpande penningvärde har vi gjort en verklig reaförlust om 1 000:—. Skattereglerna gör emellertid, att vi inte har möjlighet att utnyttja hela denna reaförlust. Vi får nöja oss med 40 % av förlusten, vilket är lika med 400:—, d v s exakt den reaförlust vi får i deklaration 2. Deklaration 1, som såg så förnuftig ut, när vi gjorde vår skatteplanering löpande under året, ger en deklaration som är hela 600:— sämre än den bästa möjliga.

I det föregående exemplet är det relativt lätt att se, att vi i huvudsak endast har att välja mellan två olika deklarationssätt, de som vi åskådliggjort med deklarationerna 1 och 2. Antalet möjliga och rimliga deklarationssätt blir emellertid snabbt mycket för stort för manuell hantering, när antalet ingående aktiestockar och försäljningar ökar.

Rent teoretiskt är antalet möjliga kombinationer

$$(2^{A} - 1)^{F}$$

där A står för totala antalet aktiestockar och F för antalet försäljningar under året. I denna formel ingår emellertid en mängd kombinationer, som inte be-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

höver praktiskt granskas utan kan uteslutas redan på förhand. Men det antal kombinationer man verkligen bär ta hänsyn till i sina beräkningar, kan även under måttliga förhållanden vara stort. Antalet kan mycket väl uppgå till

$$A^F$$

Vid 5 aktiestockar och 3 försäljningar borde vi då ta hänsyn till 125 olika kombinationer i våra beräkningar. Vid 3 aktiestockar och 5 försäljningar stiger antalet kombinationer till 243 stycken. Det säger sig självt, att vi här har behov av beräkningshjälp.

Aktier av samma och olika slag

Som en sista åtgärd för att åstadkomma förmånligast möjliga deklaration kan vi se efter, om alla aktier vi har i ett bolag är av samma slag. Vi har nämligen själva rätt att bestämma, om A- och B-aktier, preferensaktier, o s v skall deklareras var för sig eller tillsammans.

Den skattskyldige har här full valfrihet också på det sättet, att han kan välja att ta upp A-aktierna för sig och B- och preferensaktierna tillsammans. Han har också frihet att beträffande ett helt annat bolag göra en helt annan uppdelning eller hopslagning av aktietyperna.

I många fall torde skillnaden inte bli så stor mellan att deklarera aktierna var för sig och att deklarera dem tillsammans. Det finns dock några fullt realistiska situationer, där vinsterna kan vara betydande.

En situation då det kan vara fördelaktigt att skilja mellan aktietyperna är den, där kursutvecklingen av ett eller annat skäl varit mycket olika.

Köp

73-05-03	100 st aktier 100:—/styck
75-06-30	fondemission 1:1 (1 B-aktie för varje gammal aktie, som numera blir A-aktie)

Försäljning

77-04-25	..... 100 st A-aktier	150:—/styck
77-04-28	..... 100 st B-aktier	50:—/styck

Vi kan deklarera aktierna tillsammans och får då:

Deklaration 1

Sålt 77-04-25	..... 100 aktier à 150:— =	15 000:—
Köpt äldre	..... 100 aktier à 50:— =	5 000:—
Reavinst 40 %		4 000:—

Sålt 77-04-28	..... 100 aktier à 50:— =	5 000:—
Köpt äldre	..... 100 aktier à 50:— =	5 000:—

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17

Reavinst 40 %	0:—
Summa total reavinst	4 000:—

Genom att deklarera aktietyperna var för sig skulle vi få möjlighet att beträffande A-aktierna, som alltså förutsätts vara börsnoterade, istället för det genomsnittliga anskaffningsvärdet använda hälften av aktiernas försäljningspris.

Deklaration 2

A-aktier Sålt 77-04-25	100 aktier à 150:— =	15 000:—
Köpt äldre	100 aktier à 1/2 av 150:— =	7 500:—
Reavinst 40 %		3 000:—
B-aktier Sålt 77-04-28	100 aktier à 50:— =	5 000:—
Köpt äldre	100 aktier à 50:— =	5 000:—
Reavinst 40 %		0:—
Summa total reavinst	=	3 000:—

Skillnaden mellan deklaration 1 och deklaration 2 är som synes 1 000:— i deklarerad reavinst.

Att lägga ihop aktietyperna kan också löna sig. Ta ett bolag med stor kursskillnad mellan A- och B-aktier. Säg att situationen ett visst år är följande:

Köp

76-02-11	100 st (A-)aktier =	300:—/styck
76-02-15	100 st (B-)aktier =	97:—/styck

Försäljning

77-08-13	100 st (B-)aktier =	100:—/styck

Vi ser lätt, att vi här genom att deklarera A- och B-aktierna tillsammans kan åstadkomma en realisationsförlust om 20 000:—. Skulle vi däremot deklarera B-aktierna ensamma för sig, blir resultatet en realisationsvinst om 300:—.

Avslutande synpunkter

Man kan med fog fråga sig varför vår senaste lagstiftning om realisationsvinst blivit så komplicerad. I väntan på en ytterst angelägen reform har vi emellertid att i våra deklarationer lojalt underordna oss de nuvarande reglerna.

Författarnas förhoppning är, att denna artikel då skall vara till viss hjälp. Ledstjärnorna bör vara de tidigare diskuterade principerna: lägsta möjliga realisationsvinst, ta hem yngre reaförluster, skjuta på yngre reavinster, aktieekvivalenter, o s v. Med hjälp av ett bra datorprogram bör allt detta, om än med viss ansträngning, vara fullt genomförbart.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-15 01:21:17